

Učinci tečajne politike na gospodarstvo Hrvatske u razdoblju 1994. – 2005. godine – IV put Kreditna aktivnost poslovnih banaka

U promatranom razdoblju snažna je bila kreditna aktivnost poslovnih banaka. Međutim, stopa pokrivenosti kredita depozitima snažno se je povećala. Tako je u 1994. godini kuna kredita bila pokrivena s 64,36 lipa depozita da bi se pokrivenost u 2005 godini povećala na 91,27 lipa.

Nadalje, izvršene su velike sektorske preraspodjele kredita. Posebno valja ukazati na snažan rast kredita sektoru stanovništva i neuporedivo manju kreditnu podršku sektoru poduzeća.

Valutni odnos kredita i depozita pokazuje povećanje nesrazmjera između aktive i pasive pa bi promjena tečaja značajno povećala troškove poslovnim bankama. U 1994. godini na kunu deviznog depozita bilo je odobreno 1,24 kuna deviznih kredita; u 2005. godini na kunu deviznih depozita odobreno je svega 24 lipa deviznih kredita. Kao amortizer valutnom riziku imamo neto inozemnu aktivnu koja zapravo predstavlja svojevrstan kolateral poslovnoj politici poslovnih banaka.

Pri tome je potrebno naglasiti da su kunski depoziti u ukupnim depozitima poslovnih banaka u 1994. godini sudjelovali s 40,65% da bi se njihovo učešće u 2005. godini smanjilo na 38,64% usprkos stabilnim cijenama i fiksnom tečaju što se može interpretirati kao "uvjerljivost tečajne politike" koja se provodi od 4. listopada 1993. godine.

Sektor država intenzivnije povećava svoje kreditno zaduženje kod poslovnih banaka u zadnjih nekoliko godina kada je, u dogovoru s MMF-om, umjesto pokrivanja svojih deficita na inozemnom financijskom tržištu usmjerila svoju aktivnost pokrivanja deficita na domaćem financijskom tržištu. Značaj te odluke je višedimenzionalan. Ne radi se samo o istiskivanju privrede s financijskog tržišta već i povećanje zaduživanja privrede u inozemstvu po nepovoljnijim uvjetima nego što bi oni bili za državu, s jedne strane, i, s druge strane, povećanje zaduživanja poslovnih banaka u inozemstvu te plasiraju tako prikupljenih sredstva, uz primjerenu agencijsku maržu, državi a koji su nepovoljniji (skuplji krediti) od dotada uzimanih kredita što ih je država plaćala na inozemnom financijskom tržištu. Prema tome, pritisak države na domaćem financijskom tržištu utječe i utjecat će na povećanje kamatnih stopa što će imati kontraktivne učinke na privredne investicije, pa prema tome, i na privrednu aktivnost.

Sektoru poduzeća, u promatranom razdoblju, krediti su rasli sporije od rasta njihove štednje što je, imajući u vidu stanje u privredi i njezinu poslovnu aktivnost, u najmanju ruku, zabrinjavajuće ali i sasvim razumljivo. Tako je u 1994. godini pokrivenost kredita depozitima iznosila 30,05% da bi se u 2005. godini ona povećala na 55,15%. Iz navedenih podataka moguće je zaključiti da bankarski sustav nije u funkciji privredne aktivnosti. Što više, kada bi se raspolagalo podatkom o kreditiranju poslovnih banaka inozemnih tvrtki i domaćih tvrtki koje su u inozemnom vlasništvu odnosno neizravno povezani s domaćim privatiziranim poslovnim bankama, moglo bi se zaključiti da je kreditna aktivnost poslovnih banaka prema sektoru domaćih poduzeća još

manja, i, prema tome, neprihvatljiva ako se želi dinamizirati privredni razvoj. Moguće rješenje valja tražiti u kvantitativnim kreditnim ograničenjima. Ovdje, u prvom redu, mislim na sektorsku preraspodjelu kreditne aktivnosti poslovnih banaka kako bi se ukupna kreditna masa raspodjelila sukladno potrebama koje zahtjeva dinamiziranje privredne aktivnosti.

U pravcu veće kreditne podrške nacionalnoj privrednoj strukturi moglo bi djelovati i putem osnivanje nacionalne poslovne banke. Postojeću FINA-e moguće je zbog široke mreže na primjerenim lokacijama "pretvoriti" u poslovnu banku. Njezinu bi se pasivu moglo u kratkom roku odrediti putem depozita državnih i para državnih institucija, te malih i srednjih poduzeća koje su financirane od strane HAVOR-a, s jedne strane, i, s druge strane, ukinućem Državne agencije sa osiguranje štednih uloga (DAB) i posebnom Odlukom Sabora o zaštiti štednih uloga u banci kunski i devizni štedni ulozi građana usmjerili bi se upravo na novo osnovanu poslovnu banku. Nema razloga da u kratkom roku tako osnovana poslovna banka ne sudjeluju u konsolidiranoj bilanci poslovnih banaka s petinom što iznosi gotovo 50 milijardi kuna.

Sektor stanovništvo je najsnažnije kreditno podržavano od strane poslovnih banaka. Dinamika kreditne aktivnosti gotovo da fascinira. Uvijek suficitarni sektor bitno je smanjio svoju neto štednju u poslovnim bankama i ona se je, u promatranom razdoblju, povećavala po godišnjoj stopi od svega 12,42% godišnje odnosno nešto brže od stope rasta domaćeg društvenog proizvoda (9,15%) što je jasan pokazatelj o poslovnoj politici poslovnih banaka i njihovoj "integraciji" u proces rreprodukcije. Činjenica da je na kunu odobrenog kredita sektor stanovništva raspolagao u poslovnim bankama s 2,66 kuna depozita i da bi se taj odnos primljenih kredita i uložene štednje u 2005. godini smanjio na 1,26 kuna štednje po jedinici kredita ukazuje na pravac i stupanj "restrukturiranja" bilance stanja poslovnih banaka. Nadalje, ne treba zaboraviti da kreditna aktivnost prema sektoru stanovništva ima izravnog odraza u povećanju deficita robne razmjene s inozemstvom. Nije prevelika mudrost utvrditi da ovakovo povećanje kredita sektoru stanovništva zapravo u narodnom razdoblju povećava rizik naplate kredita, posebice ako se ne dinamizira privredna aktivnost i ako ne dođe do povećanja zaposlenosti.

Sektor poduzeća smanjio je svoje učešće u ukupno odobrenim reditima s gotovo 81% na svega 40% i time je više nego prepolovio participaciju u ukupnim kreditima. Cjelokupni iznos se je "preselio" sektoru državi koja je povećala svoje učešće u kreditima s tri na sedam posto (udvostručila!) i sektoru stanovništvo koji je od 15% u 1994. godini povećao svoje učešće na nevjerojatnih 51% (više nego utrostručio!) svoje učešće u ukupnim kreditima u 2005. godini i time postao glavni komitent poslovnim bankama.

Nastavlja se !